

LVI, 4, 5): et qui prius conturbatus eram, postmodum in pace in id ipsum dormiam et requiescam (Psal. IV, 9). Vocavit Deus terram, et audivit eum in tremore. Cum enim auditum fecit de caelo iudicium, auditu solo terra tremuit, et terrore purgata quievit. Beati qui nunc eatenus excoquant in se omnem scoriā peccati, ut tunc solo sufficiat timore purgari. Mecum siquidem servo inutili et negligenti bene agitur, si vel per ignem salvus fiam; si, crematis lignis, feno, stipula, quæ mihi coarcevari, vel semiustus evadam. Et quidem comparatione mali, bonum vel per ignem salvum; sed indubitanter longe melius, sola purgatione metus consummari: optimum autem et felicissimum, nec metu turbari.

2. Ideo paratus esto, o verus Israel, in occursum Domini: non solum, ut cum venerit et pulsaverit, aperias ei; sed etiam adhuc illo longe agente, alacer et gratulandus occurras ei; et tanquam fiduciam habens in die iudicii, regnum ejus advenire pleno preceris affectu. Si ergo vis tunc paratus inveniri: *Ante iudicium para justitiam tibi* (Eccli. XVIII, 19), juxta consilium Sapientis; paratus sis ad omne opus bonum faciendum; paratus sis nihilominus ad omne malum patiendum: ut sine reprehensione cordis cantet os tuum, *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*. Paratum quidem, ut te cooperante faciam digna; paratum, ut patiar indigna. Et ideo paratum ad utrumque, quod *cantabo et psallam in gloria mea*: id est, laudabo et gloriabor pro utroque. Et statim in hoc ipsum se justus excitat, *Exsurge, inquit, psalterium et cithara* (Psal. LVI, 8, 9); id est cor meum et caro mea, ad exsultandum in Deum vivum: cor scilicet, propter speciales actiones; caro, propter suas passiones. Cor namque sapiens quæ sursus sunt, psalterium est sonans de superiori: caro patiens quæ deorsum sunt, cithara sonans ab inferiori. Sic et alibi devotionem suam David offerens Deo, *Paratus sum, inquit, ut custodiam mandata tua*: et tam paratus, quod *non sum turbatus* (Psal. CXVIII, 6), cum tentatio irrueret, et persecutio grassaretur. Cum persequeretur æmulus, malediceret servus, animam quæreret filius (II Reg. XV-XVII); non sum tamen **915** turbatus, quominus custodirem mandata perfectionis evangelicæ: retribuendis mala pro bonis, retribuens bona pro malis; sollicitus de persecutorum salute, mœstus de morte; sustinens a servo exprobari, non sustinens ab amico vindicari. Ecce ante Evangelium evangelica perfectio, charitas scilicet patiens et benigna, etiam erga malignos, quos tolerat. Quia igitur tam paratus erat, fiducialiter Domino nimirum occurrebat: *Sine iniquitate, inquit, cucurri et direxi distortos, quantum in me fait. Tu exsurge igitur in occursum meum, occurrentis tibi*: et quia nec sic pertingere passum ad celsitudinem tuam, nisi tu condescendens operi manuum tuarum porrigas dexteram: *Exsurge in occursum meum* (Psal. LVIII, 5, 6), *et vide si via iniquitatis in me est*: et si inveneris nescio quam viam iniquitatis, amove a me: et de lege tua misertus mei,

**A** *deduc me in via æterna* (Psal. CXXXVIII, 24), id est, Christo, qui via est per quam itur, et æternitas ad quam pervenitur; via immaculata, mansio beata.

3. Puto tamen quia et ante mansionem illam beatam, si paraveris Domino viam immaculatam, ipse dignabitur sæpius in via ponere gressus suos, dilatabitque subitus te gressus tuos, ut dilatato corde curras viam mandatorum, cujus angustiam forte causabaris initium. *Sapientia* namque, ut ipsa perhibet, *in viis justitiæ ambulat* (Prov. VIII, 20): et: *Qui continens est justitiæ apprehendet illam, et obviabit illi quasi mater honorificata. Dignos se ipsa circuit quærens, et in viis suis ostendit se illis* (Eccli. XV, 1, 2, et Sap. VI, 17). Si minus aut nunquam tibi eam occurrere conquereris, vide ne forte viam tuam corrueris. Sic enim scriptum habes: *Insipientia viri corrumpit viam suam; Deus autem causabitur in corde suo*. Ipse siquidem stat ad ostium et pulsat: ut si quis aperuerit ei, cononet cum eo cœlestis mensæ delicias. Loquitur sponsa: *Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea sponsa* (Cantic. V, 2). Aperi mihi cor tuum, et cibabo illud. Aperi mihi os tuum, et implebo illud. *Os meum, inquit David, aperui, et attraxi spiritum* (Psal. CXVIII, 131). Spiritus enim ante faciem nostram Christus Dominus, non modo invitandus, sed et atrahendus quadam violentia precis, vehementique fervoris in hospitium cordis: sicut de duobus discipulis in typum hujus rei historia refert Evangelii (Luc. XXIV, 28, 29). Et ipse siquidem non ob aliud, nisi ut probet devotionem charitatis tuæ, aliquando se fingit longius ire: sicut et duo angeli, Loth adorante et obsecrante ut intrarent, dissimulabant tamen dicentes, *Minime, sed manebimus in platea*. Sed quid dicit Scriptura? *Compulit illos oppido, ut diverterent ad eum* (Gen. XIX, 2, 3). Pia violentia, qua regnum cœlestis rapitur: laudabilis importunitas, quæ Christum hospitem, aut angelos promeretur. Sed quid est, inquit, quod Jesus fingit se longius ire? Quid, nisi illud quod Ecclesiastes confitetur de se? *Dixi, sapiens efficiar; et ipsa longius recessit a me* (Eccli. VII, 24). Hoc autem sponsa manifestius exponit, nostram utique quotidianam exprimens querimoniam, ubi ait: *Surrexi aperire dilecto meo: at ille declinaverat, atque transierat. Quæsi illi, et non inveni* (Cantic. V, 5, 6): vocavi, et non respondit mihi, sicut nec mulieri Chananeæ. Spiritum sapientiæ invocabas, spiritum gratiæ quærebas in oratione: si tibi videtur longius recedere, ne desperes, sed importunus insiste; donec respondeatur tibi, *Magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti* (Matth. XV, 28).

4. Cum tamen invitas Jesum, vide ne Deum majestatis ad sordidum et indignum invites hospitium; ubi nec te ipsum patiar habitare quietum uxore litigiosa, seu fumus, aut stillicidium. Non enim nisi in pace fit locus ejus: nec aliud quam justitia et iudicium præparatio sedis ejus. Nunc autem *me, inquit, de die in diem quærunt, et scire vias meas*

*volunt, quia gens quæ justitiam fecerit, et iudicium Dei sui non dereliquerit* (Isa. LVIII, 2). *Justitia, inquit, et iudicium præparatio sedis ejus* (Psal. LXXXVIII, 15). Noli causari quasi sumptuosum [fort. præsumptuosum] sit, viresque tuæ excedat paupertatis, tam magnifico, tamque potenti præparare domum hospiti: habes ad manum unde id possis. Humanum dico propter infirmitatem carnis tuæ, vel magis angustiam mentis tuæ. Confitere perfecte de præterito: bonam voluntatem habe de cætero; pax enim hominibus bonæ voluntatis (Luc. II, 14), et hoc iudicio et justitia sedem Altissimo præparasti. Vis manifestius audire de confessione, quod eam oporteat fieri in præparatione adventus Domini? *Justus, ait Scriptura, 916, in initio sermonis accusator est sui*. Et quid sequitur? *Venit amicus ejus* (Prov. XVIII, 17), qui modo ante confessionem inimicus assistebat longius. Cum enim dixit, *Confitebor adversum me in justitiam meam Domino* (Psal. XXXI, 5); et ipse remisit: *Venit, inquam, et investigabit eum*. Prorsus investigabit, tanquam potio valida, scrutans corda et renes; pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, exhaustiens noxia de medullis animæ, mentisque visceribus, purgans affectu ut fructum plus afferat: de cujus primitivo fructu confessionis jam gaudet pater agricola. Ipse tamen qui post confessionem nonnunquam et antequam invocetur, adest, nonnunquam expectat ut tu prior eum invites: et ut meritum tibi augeat, sæpe diutius dissimulat; ut tu attentius psallendo, instantius orando, dulciter violentus intrare compellas: alioquin planget propheta quod civitates auri clausæ sint, nullo introeunte (Jerem. XIII, 19). Cum ergo dicere poteris, *Paratum cor meum, Deus, quia vacuatum a malis; paratum cor meum, quia sanctis plenam desideris*: tunc sedulus fac quod sequitur, *Cantabo et psallam dicam* (Psal. LXIV, 8). Et quicumque sit sonus cantantis vel psallentis, hæc sit intentio mentis: *Exsurge, gloria mea, exsurge in occursum mei; quia, quantum potui, occurri tibi. O benigne Jesu, quam alacer et promptus, quam lætus et festivus occurris hujusmodi devotioni! quam hilarem te ostendis in viis istis! Occurristi, inquit Isaias, lætanti et facienti justitiam: in viis tuis recordabuntur tui* (Isa. LXVI, 5). Si enim psallas sapienter, in via immaculata veniet; veniet qui et illuminabit abscondita tua, ut quæ nescis intelligas mysteria Scripturarum, eritque ut dicas: *Psallam et intelligam in via immaculata, quando veniet ad me* (Psal. C, 1, 2). *Excita, Domine, potentiam tuam, quæ excitet pigritiam nostram in occursum tui: et veni, ut salvos nos facias* (Psal. LXXIX, 3), Salvator mundi; qui vivis et regnas per omnia sæcula sæculorum. Amen.

## SERMO IV.

*De vita solitaria, et de via Domino paranda.*

1. *Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini* (Isa. XL, 3). Primo omnium considerandam arbitror gratiam deserti, beatitudinem eremi; quæ ab

initio gratiæ, quieti sanctorum meruit consecrari. Consecravit nobis plane habitationem deserti vox clamantis in deserto, Joannes prædicans et tribuens baptismum poenitentiae in deserto; quanquam et ante ipsum quibusque sanctissimis prophetarum, velut auditorium Spiritus, amica semper iuerit solitudo. Longe tamen excellentior atque diviniore ipsi loco gratia sanctificationis accessit, cum Jesus Joanni successit: qui etiam, antequam prædicare poenitentibus inciperet, locum poenitentibus præparandum putavit; atque per dies quadraginta, dum versatur in deserto, velut purificans locum, novumque novæ vitæ dedicans locum, tyrannum qui incubabat, omnemque malitiam et subtilitatem ejus, non tam sibi, quam illis qui accolæ eremi futuri erant, superavit. Si ergo elongasti fugiens et manens in solitudine, ibi permansere, ibi expecta eum qui te salvum faciet a pusillanimitate spiritus, et tempestate. Quantalibet ingruat tibi tempestas bellorum, quantacunque patiaris in deserto, penuriam etiam victualium, noli pusillanimitate spiritus redire mente in Ægyptum. Felicius te pascet eremus manna, id est pane angelorum, quam Ægyptus ollis carniū. Ipse Jesus quidem in eremo jejunavit; sed multitudinem sequentium se in deserto, sæpe et mirabiliter pavit. Sæpius autem et mirabilius te satiabit, qui tanto gratiore merito, quanto sanctiore proposito secutus es eum in deserto. Cum enim diutius eum tui oblitum putaveris, ipsi suæ non immemor bonitatis, consolabitur te, et dicet tibi: *Recordatus sum tui, miserans adolescentiam tuam, et charitatem desponsationis tuæ, quando secuta es me in deserto* (Jerem. II, 2). Tunc plane ponet desertum tuum quasi delicias paradisi: et ipse confiteberis quia *gloria Libani data est ei, decor Carmeli et Saron* (Isa. XXXV, 2). Sicut enim in multis hodie locis, etiam juxta litteram illud propheticum videmus impleri, *Pinguesscent speciosa deserti* (Psal. LXIV, 13); et, *Deserta in ubertatem versa advenæ comedent* (Isa. V, 17); sic quilibet Scripturæ locus, qui ante **917** tibi sterilis videbatur et aridus, repente ad benedictionem Dei mira replebitur ubertate, ac pinguedine spiritus; ut de saturitate mentis eructes hymnum laudis, *Confiteantur, inquit, Domino, misericordiae ejus, et mirabilia ejus filiis hominum: quia satiavit animam inanem, et animam esurientem satiavit bonis* (Psal. CVI, 8, 9).

2. Illud sane mirabili gratia provisum est divinæ dispensationis, ut in his desertis nostris quietem habeamus solitudinis, nec tamen consolatione carreamus gratiæ et sanctæ societatis. Licet cuique sedere solitarium, et tacere, eo quod neminem patiat interpellantem; nec tamen vob soli, eo quod non habeat confiventem: aut, si ceciderit, sublevantem (Eccli. IV, 10). In frequentia hominum sumus, et sine turba sumus; velut in urbe versamur, nullum tamen tumultum patimur, quominus vox clamantis in deserto a nobis audiatur: si modo in-

terius, sicut exterius silentium babeamus. *Verba namque sapientium*, ait Salomon, *audiuntur in silentio, plus quam clamor principis inter stultos* (Eccl. ix, 17). Et nunc quoque si medium silentium teneant omnia interiora tua, omnipotens sermo tibi secretus illabetur de sede paterna. Felix igitur, qui sic clongavit fugiens tumultum mundi: qui tam procul recessit in secretum et solitudinem quietæ mentis, ut non modo vocem Verbi, sed et Verbum ipsum; non Joannem, sed Jesum mereatur audire! Interim tamen quid vox Verbi nobis clamet audiamus, ut quandoque de voce ad Verbum proficiamus. *Parate, inquit, viam Domino: rectas facite semitas ejus* (Isa. xl, 3). Parat viam, qui corrigit viam: rectam facit semitam, qui per arctiorem se dirigit viam. Plane vita correcta, via est recta, per quam Dominus veniat ad nos, qui in hoc ipsum prævenit nos. A Domino siquidem gressus hominis diriguntur, et viam sic ejus volet, ut gratanter per eam veniens ad hominem, cum eo jugiter ambulet. Nisi enim suum ad nos adventum ipse præveniat, qui est via, veritas et vita (Joan. xiv, 6); non potest via nostra corrigi secundum regulam veritatis, ac per hoc nec dirigi ad vitam æternitatis. In quo vero corrigit adolescentior viam suam, nisi in custodiendo sermones ejus, nisi in sequendo vestigia ejus, qui viam fecit se ipsum, qua veniamus ad ipsum? Utinam dirigantur viæ meæ, ad custodiendas, o Domine, vias tuas (Psal. cxviii, 5); ut propter verba laborum tuorum custodiam etiam vias duras: quæ etsi duræ videantur carni, quia infirma est, suaves et pulchræ videbuntur spiritui, si promptus est! *Via, inquit, ejus viæ pulchræ, et omnes semitæ ejus pacificæ* (Prov. iii, 17). Non solum pacatæ, sed et pacificæ sunt viæ sapientiæ: quia, *cum placuerint Domino viæ hominis, etiam inimicos ejus convertet ad pacem* (Id. xvi, 7). *Israel, si in viis meis, inquit, ambulasset, pro nihilo forsitan inimicos eorum humiliassem, et super tribulantes eos misissem manum meam* (Psal. lxxx, 14, 15). Quare enim contritio et infelicitas in viis eorum, nisi quia viam pacis non cognoverunt (Psal. xiii, 3)? Eapropter, si quando vidi hominem inquietum, contumacem, litigiosum, gravissima tentatione vexari, vel tribulatione flagellari, recordabar illius proverbii: *Semper jurgia querit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum* (Prov. xvii, 11), cui traditur forsitan in afflictionem carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini. Si tamen aliquando prosperatur via impiorum, noli emulari in eo qui prosperatur in via sua, in homine faciente injustitias (Psal. xxxvi, 7): quia hæc via eorum scandalum ipsis; ut tanto liberius in mortem currant, quanto minus sepitur eis via qua ambulant. De istis Sapiens loquitur: *Via peccantium complanata lapidibus: sed in fine illorum, inferi, tenebræ et pœnæ* (Eccli. xxi, 11): et, *Ducunt in bonis dies suos, et in puncto descendunt ad inferos* (Job xxi, 13). Beati igitur immaculati in via, qui ambulant in via Domini! quia, etsi de torrente in

via bibunt, propterea exaltabunt caput; quia caput suum, quod sequuntur per viam passionis, consequentur in fine mansionis.

3. Quidquid igitur occurrerit vobis in via Domini, læto ac dilatato corde currite via mandatorum Dei: quia et si pusillanimitas arcta videtur via, tamen recta; et si dura videtur, immaculata est. Plane beati immaculati in via! qui sic immaculato calle transeunt viam mundi, ut non inquinent vestimenta sua: aut certe, si inquinaverint, secundum beatitudinis non amittunt locum; sed lavant vestimenta sua baptismo pœnitentiæ, quo Joannes baptizat **918** in eremo, viam parans Domino. Via utique immaculata, castitas; via grata, per quam Dominus gratiæ dignanter veniat: cui propheta cantat, *Deus meus, impolluta via ejus*. Impolluta castitas Virginis, qua venit in utero illius: impolluta necesse est sit castitas hominis, qua veniat in animam illius. Felix conscientia, cui convenit vox illa: *Deus præcinxit me virtute continentiae, et posuit immaculatam viam meam* (Psal. xvii, 31, 33)! Verumtamen, ne de castitate sine virtutibus aliis gloriaris, quasi jam viam immaculatam Domino præveris: scito quia nihilominus necesse est ut via hæc etiam recta sit, plana sit, ut etiam tenebrosa vel lubrica non sit. Nam via impiorum tenebræ et lubricum; et angelus Domini persequens eos (Psal. xxxiv, 6). Et via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant (Prov. iv, 19). Putamusne, fratres, in aliquo nostrum inveniat adhuc pravum aliquid in voluntatibus, asperum in moribus, tenebrosum per ignorantiam sensus, lubricum per inconstantiam actus? Quomodo autem scripturam de via paranda implebimus, nisi sicut scriptum est, faciamus: *Ut sint prava, in directa; et aspera, in vias planas* (Isa. xl, 4, et Luc. iii, 5)?

4. Primo itaque necesse est ut, si qua est in nobis prava et distorta voluntas, corrigatur, et ad regulam divinæ voluntatis dirigatur. Aliter videbimur dicere, sicut impij dicunt: *Non est recta via Domini*. Sed statim refellit nos irrefragabilis veritas, et increpat terribilis severitas: *Nunquid non viæ meæ rectæ sunt, et non magis viæ vestræ pravæ sunt* (Exech. xviii, 29)? Qui igitur viam Domino parare festinas primo omnium bona sit voluntas; quoniam in malevolam animam non introibit sapientia (Sap. i, 4). Cum autem hoc modo posueris prava in directa, scito quia non minus necesse est ut aspera sint in vias planas: ut scilicet omnem morum complanes asperitatem, et in quamdam vitæ socialis sternas æqualitatem, ne mitis et suavis ille viator offensus asperitate viæ resiliat. Quidni resiliet ille mitis et humilis corde, qui non nisi super mansuetum requiescit et humilem; cum etiam humanus omnis sensus refugiat et horreat hominem iracundum, et intractabilem? Sed, et si cætenus proficisti in via Domini, ut et propositum rectitudinis, et disciplinam mansuetudinis assecutus sis; proficisti quidem, sed non perfecisti, nisi lucerna

sit pedibus tuis verbum Dei, et lumen semitis tuis. **A** In via enim qua ambulabam, ait, absconderunt laqueum mihi (Psal. cxli, 4). Et sunt viæ quæ videntur hominibus rectæ, novissimum autem earum ducit in profundum inferni. *Via enim impiorum tenebrosa*, ut Salomon ait: *nesciunt ubi corruant* (Prov. iv, 19). Hoc et Dominus ait: *Qui ambulat in tenebris, nescit quo vadat* (Joan. xii, 35). At vero *mandatum lucerna est, et lex lux, et via vitæ increpatio disciplinæ* (Prov. vi, 23). Qui enim increpationes relinquit, errat. Si igitur sapis, in via qua nunquam ambulasti, non ipse tibi doctor aut ductor eris, sed aurem magistris inclinabis, et increpationibus eorum acquiesces, et consiliis; et operam scientiæ et lectioni dabis, ne sero pœnitens dicas: *Cur detestatus sum disciplinam, et increpationibus non acquievit cor meum; nec audivi vocem docentium me, et magistris non inclinavi aurem meam? Pene fui in omni malo, in medio ecclesiæ, et synagogæ* (Prov. v, 12-14). Quod enim scientia legis liberet a laqueis, audi confitentem David: *Posuerunt peccatores laqueum mihi, sed de mandatis tuis non erravi*. Quomodo id potuisti? Quia *hereditate tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis*. *Me expectaverunt peccatores ut perderent me*: sed per hoc evasi, quia *testimonia tua intellexi* (Psal. cxviii, 110, 111, 94, 95). *Lex Dei, inquit, in corde justi, et per hoc non supplantabuntur gressus ejus* (Psal. xxxvi, 31). Hinc et filius ejus Salomon ait: *Simulator ore decipit amicum suum, justi autem liberabuntur scientia* (Prov. xi, 9).

5. Sed utinam hæc via, qua salutem vel Salvatorem suscipere debemus, sicut jam non est tenebrosa per ignorantiam veri, sic nec lubrica sit per inconstantiam operis. Sed, sicut Balaam cadens apertos habebat oculos (Num. xxii, 27, 31), sic et nos: et videmus apertis oculis per scientiam, et cadimus per negligentiam. Volentes et scientes peccamus, et libentes lubricamus: nec tam lubricum viæ causari possumus, quam propositum mentis, id est, pedem cui innitimur. Quis enim non ambulat in lubrico, dum in mundo, dum in corpore vivit luteo? Non igitur tam via quam **919** pes in culpa est, qui in via Dei minus firmus est. Sed nunquid, qui cadit, non adjiciet ut resurgat? Septies cadit justus in die, et septies resurgit (Prov. xxiv, 16). Dominus enim erigit elisos, Dominus dirigit justos (Psal. cxlv, 8). Nam, *si dicebam: Motus est pes meus; misericordia tua, Domine adjuvabat me* (Psal. xciii, 18). Quando igitur aliter non potes cadens, surgens viam ambula, clamans tamen semper ei, quem sequi et consequi desideras, *Perfice gressus meos in semitis tuis ut non moveantur vestigia mea* (Psal. xvi, 5): et, *si via iniquitatis in me est* (ut est humana fragilitas), *deduc me in via æterna* (Psal. cxxxviii, 24); quatenus per te, qui es via et veritas, perveniam ad te, qui es veritas, et vita æterna: tibi gloria per æterna sæcula. Amen.

*Quomodo proficiendum in paranda via Domino.*

1. *Parate viam Domino* (Isa. xl, 3). Via Domini, fratres, quam parare jubemur, ambulando paratur, parando ambulatur. Et licet multum profeceritis in ea, semper tamen vobis restat paranda: ut de his in quæ pervenistis, tendatis et extendatis vos in ulteriora; quatenus per singulos profectus Dominus, cujus adventui via paratur, quasi novus, ac seipso semper major occurrat. Ideo bene justus orat. *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, et exquiram eam semper* (Psal. cxviii, 33). Ideo forsitan vita æterna dicta est; quia licet providentia semitam cujusque investigaverit, terminumque constituerit quousque proficiat; terminum tamen non habet illius, in quam proficitis, bonitatis natura. Itaque sapiens impigerque viator cum consummatus fuerit, tunc incipiet: ita scilicet obliviscens quæ retro sunt, ut quotidie dicat sibi, *Nunc cœpi* (Psal. lxxvi, 11). Exsultat ut gigas, quem nil terreat ad currendam viam mandatorum Dei: Idithumque factus, pigros qui in via resident, facile transilit in impetu cursus sui. Et licet novissima diei hora venerit, consummatus in brevi explet tempora multa; ut repente de novissimo primus, inter primos coronam accipiat.

2. Sed nos qui de profectu viæ ejus loquimur, utinam vel initium ejus apprehenderimus! Meo namque sensu atque judicio non parum in ea proficit qui cœpit; si tamen vere cœpit, si viam civitatis habitaculi invenit. *Quam pauci sunt, ait Veritas, qui inveniunt eam!* (Matth. vii, 14.) Quam multi sunt qui in solitudine errant! prorsus omnes solitarii, id est omnes superbi, qui se solos reputant. Nullus eorum adhuc dicere potest: *Nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ Excelsi* (Psal. lxxvi, 11). Non enim est illis commutatio, ut desinant esse quod erant, quia non timuerunt Deum (Psal. liv, 20), cum initium sapientiæ sit timor Domini (Psal. cx, 10). Si initium sapientiæ, nimirum et viæ bonæ. Ipse nempe timor Domini, ipse est qui statim illud sapiens consilium generat in corde viri, ut dicere possit: *Cogitavi vias meas, et converti pedes meos in testimonia tua* (Psal. cxviii, 59). Ipse confessio-nem persuadet, quam Psalmista initium boni operis esse docet: *Incipite, inquit, domino in confessione* (Psal. cxlvi, 7). Ipse ad pœnitentiam superbum inclinatur, ut vocem clamantis in deserto viamque parari jubentis, et unde incipiendum sit ostendens, audiat: *Pœnitentiam agite; appropinquabit enim regnum caelorum* (Matth. iii, 2). Huic sententia consonat Salomonis, qui manifesta definitione rudes instruit, dicens: *Initium viæ bonæ, facere justa* (Prov. xvi, 5). Quid est enim justa facere, nisi pœnitentiam agere? nisi de nobis ipsis quod Deo debemus exigere, et quod rapimus exsolvere? Hæc est justitia quæ ante Dominum ambulat, viamque ei placitam parat, sicut scriptum est: *Justitia ante eum ambulabit, et ponet in via gressus suos* (Psal.

LXXXIV, 14). Sicut enim Joannes Jesum, sic poenitentia gratiam praecedat; illam scilicet gratiam, qua post satisfactionem reconciliati, suscipimur in osculo pacis. In hac siquidem poenitentiae via, grato atque hilari ocurso obviant sibi, seseque osculantur justitia et pax; justitia scilicet hominis se punientis, et pax Dei ignoscentis: laetumque ac jucundum celebrant in osculo sancto foedus reconciliationis. Denique ne parvi aestimetur meriti haec justitiae hominis de semetipso facientis judicium et justitiam, neve orationum, et vota pigrorum se laboribus poenitentium comparare praesument; quid de ipsa Salomon sentiat; audiant: *Initium*, inquit, *viae* **920** *bonae, facere justa: accepta autem Deo magis, quam immolare hostias* (Prov. xvi, 5). Si ergo videris hominem huic poenitentiae professum, regularibus ac sanctis laboribus, quorum debitor est, singulares orationes praefertentem; ingere ei hanc Sapientis sententiam: *Initium viae bonae, facere justa: accepta autem magis Deo quam immolare hostias*. Similiter, si videris hominem, adversus quem frater suus aliquid habet, munus seu laudum, seu sacramentorum, ad altare offerentem; repete ei nihilominus eundem sermonem: *Initium viae bonae, facere justa, ut fratri reconcilieris: accepta autem Deo magis quam immolare hostias*. Nam et illo etiam spectat haec sententia, ut daturus elemosynam, prius, si quem defraudavit, vel simplicum restituat. Sic et tu quoque voluntaria oris tui beneficia nullatenus Deo esse credideris, illa scilicet quae in psalmis, vel in orationibus secretis ei obtuleris; si propterea canonem psalmodum ex Regula constitutum negligentius exsolveris. Nonne, si recte offeras, et non recte divides peccasti? (Gen. iii, sec. LXX.) *Rectas*, inquit, *facite semitas ejus* (Matth. iii, 3, et Isa. xl, 3), vos qui paratis viam Domini.

3. O Domine, tu parasti directiones nobis, si modo nos recte ambulemus in illis. Tu legem posuisti nobis, viam justificationum tuarum, per illum scilicet, quem hujus sanctae institutionis Legislatorem dedisti: *Haec via*, inquit, *ambulate in ea, neque ad dexteram, neque ad sinistram* (Isa. xxx, 21). Haec via plane, sicut propheta promiserat: *Via directa nobis, ita ut stulti non errent per eam* (Isa. xxxv, 8). Junior fui, etenim senui; et non vidi, si bene memini, stultum errantem per viam: cum vix aliquem sapientem viderim, qui rectitudinem ejus tenere potuerit. Vae, qui sapientes estis in oculis vestris, et coram vobismetipsis prudentes (Isa. v, 21)! quos sapientia vestra devios abduci a via salutis, nec sinit stultitiam sequi Salvatoris. Non ignorabat ille stultus propter Christum, quid haec sapientia terrena, animalis, diabolica mali faciat, qui dicebat: *Si quis sapiens esse videtur in hoc saeculo, stultus fiat, ut sit sapiens apud Deum* (I Cor. iii, 18). Optabilis stultitia, quae divino judicio reputatur sapientia, quae hominem non sinit errare de via. Haec stultitia, nisi fallor, est illa desursum sapientia, pudica, pacifica, modesta, suadibilis,

bonis consentiens (Jacob. iii, 17): a quibus omnibus quam procul abhorreat sapiens in oculis suis, utinam nunquam experientia ipsa probasset in oculis nostris. Si contristat vos arrogantia, seu pervicacia hujusmodi sapientium, consolatur abundantius nostrorum pax atque modestia stultorum, qui quanto minus sibi credunt, tanto suadibiliores bonis consentiunt. Tales itaque stulti non errant facile de via Dei, sed juxta verbum prophetae semper audiunt *vocem post tergum monentis: Haec via, ambulate in ea, neque ad dexteram, neque ad sinistram* (Isa. xxx, 21): ne scilicet per fervorem excedentes modum, aut per teporem subsistentes citra modum, legem praecriptam, viamque deseratis regiam. Spiritus est ad dexteram, caro est ad sinistram; et haec sibi colluctantia semper sibi adversantur, ut non quaecumque vult, sive ista, sive ille, faciamus: ne, si plus justo sequimur impetum spiritus, declinemus ad dexteram; aut, si plus justo carni indulgemus, deviemus ad sinistram.

4. Hanc denique viam justificationem Domini, viam veritatis quam elegistis, quanta laude praedicet Isaias, delectat me cum charitate vestra recordari. *Et erit, inquit, ibi*, id est, in antiquis cubilibus draconum, in terra utique deserta et invia, *semita et via*, sicut hodie cernere est: qui in feris et incultis hominibus, qui sine lege vivebant, in ipsis invenitur ordo vitae, et disciplina. *Et haec via, inquit, sancta vocabitur*: quia nimirum sanctificatio est peccatorum, perditorumque salus. Quanta vero virtute ac reverentia sanctitatis praemineat, inde probat propheta, qui *non transibit, inquit, pollutus per eam* (Isa. xxxv, 8). O mi Isaias, ibunt igitur qui polluti sunt per aliam viam? Imo potius huc omnes, huc veniant, huc incedant. Immundis enim praecipue Christus hanc viam stravit, qui venit quaerere et salvum facere quod perierat in viis saeculi. Quid igitur? transibit pollutus per viam sanctam? Absit! Veniat quantumlibet pollutus ad eam, non tamen transibit pollutus per eam: quia cum transierit, jam pollutus non **921** erit. Admittit quidem via sancta pollutum, sed statim abluit admissum; quia diluit omne commissum, tanquam vere baptismus alter poenitentium. Hic plane, hic baptizat, non Joannes, sed Jesus baptismo poenitentiae: hic patet fons domus David in ablutionem peccatoris et menstruae. Propterea namque via haec pollutum admittit, sed pollutum non transmittit: quia via arcta est, et quasi foramen illud angustum est, quo serpens innovandus cum exuviis suae vetustatis venire potest, sed cum ipsis transire non potest; sed novum suaeque nuditate melius vestitum, transitus angustia trajicit, extricans omnem, quem attulerat, squalorem vetustatis. Bene ergo prudentiam serpentis imitari rogamur, qui nec aliter innovari possumus, nisi per angustum coaretemur.

5. Sane quod illius antiqui serpentis insidias evadamus, si per hanc arctam viam hujus novi serpentis exemplum sequamur, Isaias promittit, qui

de eadem via subdit: *Non erit ibi leo, et mala bestia non ascendet per eam, nec invenietur ibi* (Isa. xxxv, 9). Securi ergo simus, si de via non exorbitamus. Potest leo ille, qui circuit quaerens quem devoret, juxta iter scandala ponere, laqueos abscondere, viatores rugitu terrere: sed persistentes in via laedere non potest; quippe cui via ipsa terror et supplicium est. Fortitudo nempe simplicis, via Domini, et pavor his qui operantur malum (Prov. x, 29). Si ergo in via es, hoc solum time, ne devies, ne Dominum offendas, qui te per viam ducit, ut dimittat te vagum in via cordis tui: praeter eum ne timeas alienum. Quod si nimis arctam viam causaris, prospice finem, quo te via ducit. Si enim omnis consummationis videris finem, continuo dices: *Latum mandatum tuum nimis* (Psal. cxviii, 96). Si minus videre

**A** potes, crede videnti Isaiae, qui oculus tui corporis est. Ipse utcumque vivebat, cum id quod sequitur dicebat: *Et ecce ambulabunt hac via qui liberati fuerint, et redempti a Domino: et venient in Sion cum laude, et letitia sempiterna super capita eorum Gaudium quoque et letitiam obtinebunt, fugiet dolor et gemitus* (Isa. xxxv, 9, 10). Qui satis hunc finem cogitat, puto quia non solum viam dilatat sibi; sed etiam pennas, ut jam non ambulet, sed volet, assumit sibi. Semper ergo, fratres, cogitate finem praemiorum, et cum omni facultate et alacritate curetis viam mandatorum. Per ipsam vos deducat et perducat ipse, qui est via currentium, et bravium pervenientium, Christus Jesus; cui honor et gloria per omnia saecula saeculorum.

## DE NATIVITATE DOMINI.

## SERMO I

*Qualia nos doceat Deus puer.*

1. *Puer natus est nobis* (Isa. ix, 6). Puer antiquus dierum. Puer forma corporis et aetate: antiquus dierum, incomprehensibili Verbi aeternitate. Quanquam et in ipsa sua dierum antiquitate et si puer non sit, novus tamen semper sit; imo non tam novus sit, quam ipsa novitas in se semper manens et innovans omnia, a quo quaeque res prout recedit, inveteratur; prout reaccedit, renouatur. Et novo quodam modo unde antiquus, inde novus: quoniam quidem aeternitas ipsius sine initio nascendi, sine defectu veterascendi, ipsa est et antiqua novitas, et nova antiquitas ipsius. Alia tamen est novitas hujus temporalis nativitatis, quia puer natus est nobis innovandis, qui ab aeterno Deus natus est angelis beatificandis. Illa quidem nativitas amplioris gloriae, sed ista profusioris misericordiae. Ista siquidem propter me, qui misericordia indigebam, quoniam miseria circumdatus eram, et miseria quam expiare non poteram. Ostende nobis misericordiam tuam (Psal. lxxxiv, 8), qui nondum idonei sumus videre gloriam tuam: appareat benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, ut per hanc digni efficiamur et idonei, quibus appareat majestas et divinitas Creatoris nostri Dei. Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, nostra indutam miseria, et novo miserendi genere de ipsa miseria miserorum operantem remedia. Ad hoc siquidem ars misericordiae beatitudinem Dei, et miseriam hominis in unitate Mediatoris temperavit; ut operante sacramento unitatis, per virtutem resurrectionis beatitudo miseriam absorbeat, mortemque vita deglutiat; et **922** totus homo glorificatus in divinae consortium naturae transeat. Usque adeo autem universitas infirmitates carnis, quibus ob culpam humana subjacet natura, absque culpa videlicet,

**B** dignatio suscepit divina; ut nec infantiae recusaret injurias, nec alia, quam communis habet conditio, sortiri vellet exordia: excepto sane, quod per Spiritum sanctum immaculatus nascens de immaculata, vitia nostrae originis emundabat, atque secundae nativitatis nobis sacramenta dedicabat.

2. Itaque *parvulus natus est nobis* (Isa. ix, 6), et Deus majestatis exinaniens semetipsum, non solum terreno mortalium corpori, sed etiam infirmiae ac pusillae infantium se configuravit aetati. O beata infantia, cujus infirmum et stultum fortius et sapientius est omnibus hominibus; quia nimirum Dei virtus, et Dei sapientia sua in nostris, divina operatur in humanis! Hujus siquidem infantis infirmitas principem mundi triumphat, fortem armatum ligat, crudelem tyrannum captivat, et captivitatem nostram absolvit et liberat. Hujus infantis muta, ut videtur, et elinguis simplicitas linguas infantium facit disertas; linguas hominum loqui facit et angelorum, linguas dividens igneas: inscius iste, ut videtur, ipse est qui docet hominem scientiam et angelum, tanquam vere Deus scientiarum, Sapientia Dei, et Verbum. O sacra et dulcis infantia, quae veram humanis innocentiam refudisti, per quam omnis aetas in beatam redeat infantiam; tibi conformis fiat, non pusillitate membrorum, sed humilitate sensus, et pietate morum. Prorsus vos filii Adae, qui nimis grandes estis in oculis vestris, et in giganteam enormitatem per superbiam excrevistis; nisi conversi fueritis, et effecti sicut parvulus iste, non intrabitis in regnum caelorum (Matth. xviii, 4). *Ego sum ostium* (Joan. x, 9) regni, ait parvulus iste: nisi incurvetur altitudo virorum, non eos admittet humilitatis janua. Ideo nimirum conquassabit capita in terra multorum (Psal. cxi, 6); et qui elati accedunt, repulsi capite illiso cadent retrorsum. Quid enim? adhuc tu superbis, terra et cinis, postquam Deus factus